

schepper van het recht erkent en dus het recht eene schepping noemt van de uit den aard der zaak onfeilbare wet. Waar wij in den Staat zien een organisme, allengs, vaak eerst na een eeuwenlange ontwikkeling ontstaan, daar is het logisch onmogelijk dat familie en gemeente, die lang vóór den Staat bestonden en zelf zijn basis vormen, door dien Staat in het aanzijn geroepen worden, en dat het recht dat in beiden gold en door beiden werd gehandhaafd aan den posterieuren Staat zijn ontstaan dankt. Veeleer worden wij door de historie zoowel als door de logica tot deze conclusie gedrongen dat, terwijl noch aan het recht noch aan den Staat de prioriteit valt toe te kennen, de begrippen van recht en georganiseerde gemeenschap den mensch door God zijn ingeschapen, dat zoowel recht als georganiseerde gemeenschap eischen zijn van 's menschen bestaan, maar dat beiden, hoe nauw ook door den loop der gebeurtenissen aan elkander verbonden, een eigen bestaan hebben, en elkander niet kunnen verdringen, tenzij daardoor tevens de samenleving op losse schroeven gezet en de schromelijkste verwarring gesticht wordt.

„Het recht in zijn »Drang nach Positivierung und Erzwingbarkeit,“ — zooals onze Oostelijke naburen zich uitdrukken, — heeft wel is waar behoefte aan den Staat, maar is in zijn bestaan van den Staat onafhankelijk. Dit komt vooral duidelijk uit waar recht en verplichting bestaan tusschen twee gecoördineerde personen, en van gezag en onderworpenheid aan de overheid geen sprake is.

Waar twee personen naast elkander leven, bestaat er een grens, die beiden moeten eerbiedigen. »Sobald, zegt Preuss, 1) zwei Menschen neben einander existiren, ist die Nothwendigkeit einer irgendwie gearteten Abgrenzung

---

1) t. a. p. bl. 205.